unieke kleuren,
fel en zacht
een **diverse**
bloemenpracht
gebundeld
in een vaas gezet
samen het mooiste **stadsboeket**

Lokale Inclusie Agenda
Uitvoering VN Verdrag

Onbeperkt meedoen

december 2021

Deelnemers aan de themasessies:
Inwoners & organisaties gemeente Gouda
Goudse Adviesraad voor mensen met een beperking
InclusionLab
Gemeente Gouda

gemeente gouda

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

Voorwoord: Gouda is een stad voor iedereen 3

Inleiding 4
Leeswijzer 5

1. Wat is inclusie? 6
Het VN-verdrag 6
Wat is er nu wettelijk geregeld? 6
Beleidsnota's Iedereen kan meedoen en SamenLeven 7

2. Thema inclusieve leefomgeving 8
2.1. Stip op de horizon 8
2.2. Wat gebeurt al in Gouda ..... ?9
2.3. Knelpunten 12
2.4. Wat gaat versterkt worden? 13

3. Thema zorg en ondersteuning 15
3.1. Stip op de horizon 15
3.2. Wat gebeurt al in Gouda? 16
3.3. Knelpunten 20
3.4. Wat gaat versterkt worden? 20

4. Thema inclusie in cultuur en sport 23
4.1. Stip op de horizon 23
4.2. Wat doet de gemeente al? 24
4.3. Knelpunten 26
4.4. Wat gaat versterkt worden? 26

5. Thema bewustwording, communicatie en dienstverlening 27
5.1. Stip op de horizon 27
5.2. Wat gebeurt al in Gouda? 28
5.3. Knelpunten 30
5.4. Wat gaat versterkt worden? 31

6. Overzicht investeren in onbeperkt meedoen 33

7. Vooruitblik 34

Voorwoord:
Gouda is een stad voor iedereen

Voor u ligt de Lokale Inclusie Agenda ‘Onbeperkt meedoen’. In deze agenda leest u hoe Gouda de komende jaren verder wil bouwen aan een toegankelijk stad. Dat betekent een stad waarin iedereen kan meedoen en waarin iedereen telt. Het mag daarbij niet uitmaken of je een handicap hebt, ziek bent, wat je geslacht is, op wie je valt of wat je achtergrond is. Of je nu oud bent of jong, veel geld hebt of weinig geld. In Gouda moet iedereen mee kunnen doen.

Bij het opstellen van deze agenda hebben we gekeken hoe we het landelijke VN-Verdrag Handicap kunnen uitvoeren in onze stad. Want, ook dit VN-Verdrag gaat over een toegankelijke wereld.

Stapje voor stapje
We hebben als gemeente al langer het doel om een stad te zijn waarin iedereen kan meedoen. En dat zien we terug in de stad zelf. Ik ben er trots op dat we stapje voor stapje steeds meer zichtbare en merkbare resultaten boeken. Er is ook nog veel te verbeteren in de stad. Daar werken wij aan, samen met veel verschillende bedrijven, organisaties en vrijwilligers. En wij hopen dat steeds meer Gouwenaars met ons mee te doen.

Meer advies
Bij alles wat we doen moeten we ons afvragen: hoe toegankelijk is het eigenlijk? Wij gaan meer advies vragen, testen bij mensen met ervaring, bespreken hoe dingen gaan en wat beter kan. We hopen de echte drempels in de stad weg te nemen voor toegankelijkheid, maar ook de drempels die mensen ervaren om mee te doen.

Corine Dijkstra
wethouder inclusie en diversiteit

Inleiding

Goudse nota Sociaal Domein Gouda

Iedereen kan meedoen. Met deze titel is met de nota Sociaal domein de toon gezet voor de weg die de gemeente Gouda in wil slaan: meebewegend met de ontwikkelingen in het sociaal domein, wordt gebouwd aan de ambitie om Gouda een stad te laten zijn waar iedereen zich thuis kan voelen en mee kan doen aan de samenleving. Deze Lokale Inclusie Agenda schetst in een nog bredere context de inspanningen van de gemeente om daadwerkelijk iedereen mee te kunnen laten doen. Op de sportclub, in een theatervoorstelling: als publiek en op het podium, met je vrienden en vriendinnen naar een school in de buurt, winkelen, uitgaan, of een museum of restaurant bezoeken. Dit moet voor iedereen mogelijk zijn. Het maakt niet uit hoe oud of jong je bent. Het maakt niet uit welke culturele achtergrond, seksuele voorkeur, inkomen, talenten of beperkingen je hebt. Een van de belangrijkste stappen op weg naar een inclusieve samenleving is ervoor te zorgen dat mensen op alle aspecten van het leven gelijkwaardig deel kunnen nemen aan de Goudse samenleving.

Als vervolg op de motie van de gemeenteraad ‘Naar een concreet plan voor uitvoering VN-Verdrag Handicap’ is deze agenda opgesteld. In de zomer van 2021 hebben vier themasessies plaatsgevonden over: De Inclusieve Buurt, Inclusie & Support, Communicatie & Dienstverlening en Cultuur, sport & vrije tijd. Door de geldende Covid-19-maatregelen konden de sessies over Inclusie in het onderwijs en de Inclusieve Arbeidsmarkt nog niet plaatsvinden. Verschillende relevante inwoners en organisaties namen deel. Er zijn verhalen verteld, mooie voorbeelden gedeeld, knelpunten verzameld, een stip op de horizon en actiepunten geformuleerd. De sessies waren vanwege Covid-19 kleinschalig, maar inhoudelijk stevig.

De input uit de themasessie is meegenomen in deze Lokale Inclusie Agenda voor Gouda. Deze agenda laat trots zien wat er in de stad allemaal al gebeurt en wat in gang is gezet in de afgelopen jaren, maar ook waar nog grote uitdagingen voor ons liggen.
Het VN-Verdrag heeft als doel dat de wereld toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. De samenleving moet ervoor zorgen dat de achterstanden die mensen met een beperking ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen.
Niet alle voorzieningen in de gemeente hoeven direct toegankelijk te zijn: Het verdrag verplicht de overheid en maatschappelijke organisaties op al deze terreinen zichtbare en merkbare vooruitgang te boeken. Bij nieuw beleid moet de gemeente wel altijd direct rekening houden met de positie van mensen met een beperking.
Deze agenda is daarom ook niet allesomvattend, maar schetst de situatie in het Gouda van 2021 en kijkt vooruit. Veel van de consequenties van het streven naar een toegankelijke stad moeten nog in beeld gebracht worden. De activiteiten die daarvoor nodig zijn worden in deze agenda beschreven.

Leeswijzer

Op de volgende pagina's staat een uitleg over wat inclusie en de inclusieve samenleving inhouden. In vier themahoofdstukken wordt stil gestaan bij de toekomstvisie, wat er al gebeurt in de stad, de ervaren knelpunten en een schets van de intensivering die nodig is.
De thema's zijn:

- Inclusieve leefomgeving
- Cultuur en sport
- Zorg en ondersteuning
- Bewustwording, communicatie en dienstverlening

1. Wat is inclusie?

Inclusie betekent meer meedoen van elk individu in de samenleving. Een inclusieve samenleving is een samenleving waarin iedereen optimaal kán meedoen. Het maakt niet uit wat je leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, seksuele voorkeur, talent of beperking is. Iedereen kan op een gelijkwaardige manier meedoen in clubs en verenigingen, op de arbeidsmarkt, op school, in de buurt en in de woonomgeving. De samenleving is gebouwd op de interesses en talenten van alle inwoners (Bolsenbroek & Van Houten, 2010).

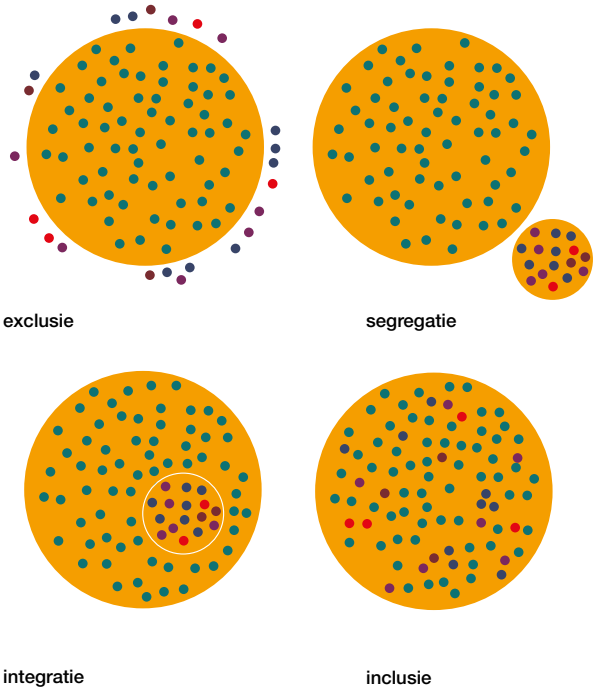

exclusie segregatie

integratie inclusie

Inclusie gaat een stap verder dan integratie en kan het best worden uitgelegd met de afbeelding hierboven. De cirkel kan worden gezien als ‘de samenleving’, ‘de gemeenschap’. De puntjes zijn ‘alle mensen’. Er is sprake van inclusie als alle mensen de gemeenschap vormen en dus samenleven. Iedereen doet in die samenleving -naar zijn of haar vermogen- mee, ongeacht de verschillen tussen de mensen. Binnen die inclusieve samenleving vormen mensen groepen, netwerken en deelgemeenschappen op basis van verbinding die ze met elkaar voelen. Maar dit gebeurt in principe vanuit de basis van het grote gezamenlijke geheel.

Het VN-verdrag

De reden voor de ontwikkeling van deze Lokale Inclusie Agenda is het wettig maken van het VN-Verdrag voor de rechten van mensen met een beperking (vanaf nu: VN-Verdrag handicap) in Nederland op 14 juli 2016. Daar is de landelijke opdracht voor gemeenten uit voort gekomen, om het VN-Verdrag te vertalen naar een Lokaal Uitvoeringsplan VN-verdrag.
Het VN-Verdrag beschrijft de rechten van mensen met een beperking of chronische ziekte op gelijke behandeling en participatie en een autonoom leven. Voor mensen met een beperking betekent dit dat ze meedoen op basis van gelijkheid, dat ze regie hebben over hun eigen leven en dat ze toegang hebben tot dezelfde voorzieningen en diensten als mensen zonder beperking.

Wat is er nu wettelijk geregeld?

Wat is er nu verplicht vanuit landelijke wet en regelgeving? Gemeenten zijn verplicht om een Lokale Inclusie Agenda op te stellen waarin duidelijk omschreven is welke verbeteringen en doelen gemeenten realiseren en binnen welk tijdbestek. De implementatie van het VN-verdrag kent geen einddatum, maar geeft de opdracht om de beweging van zichtbare en merkbare vooruitgang op gang te brengen en aan te houden. In het plan moeten onderwijs, werk, inkomen, vervoer, wonen en leven een plek krijgen. In de wet staat ook opgenomen dat gemeenten hierin samen moeten optrekken met inwoners. Vanaf 1 januari 2017 is toegankelijkheid de norm en ontoegankelijkheid de uitzondering. Dat gaat niet alleen om toegankelijkheid van gebouwen, informatie en communicatie. Maar ook om de toegankelijkheid van onderwijs, werk, wonen en vrije woningkeuze, mobiliteit en het aanbod van goederen en diensten zoals horeca, detailhandel en betalingsverkeer. Niet alleen gemeenten moeten hier hun beleid en dienstverlening op aanpassen, maar ook bedrijven en maatschappelijke organisaties. De gemeente heeft hierbij een aanjagende functie.

Sinds 1 juli 2018 is er ook het Besluit digitale toegankelijkheid. Hierin staat dat de gemeente in stappen moet werken aan de toegankelijkheid van haar websites en apps.

Beleidsnota's *Iedereen kan meedoen* en SamenLeven

Gemeente Gouda werkt continu aan de ambitie om Gouda een stad te laten zijn waarin iedereen zich thuis kan voelen en mee kan doen in de samenleving. Dit is opgenomen in de beleidsnota '*Iedereen kan meedoen*' (2020-2023). In deze nota staat welke onderwerpen de komende jaren opgepakt worden en welke keuzes hierin zijn gemaakt. Veel onderwerpen en speerpunten hebben raakvlak met deze Lokale Inclusie Agenda. Voorbeelden van deze speerpunten zijn:

- Ouderen en mensen met een beperking zijn zo lang mogelijk zelfredzaam en participeren in de samenleving;
- Iedereen die kan werken, naar vermogen werkt of is actief voor de samenleving;

Inwoners vinden hulp en ondersteuning dichtbij huis en in de buurt.

De beleidsnota *Iedereen kan meedoen* bouwt verder aan de basis die de afgelopen jaren is gelegd. De thema's die in deze Lokale Inclusie Agenda worden behandeld bouwen ook verder aan de basis die er al is in Gouda.

Visie SamenLeven

Ook heeft Gouda een visie SamenLeven. Met de visie *SamenLeven doen we samen* zorgt Gouda er voor dat iedereen mee kan doen, dat belemmeringen worden weggenomen, dat discriminatie wordt uitgebannen en dat iedere Gouwenaar zich welkom voelt. Voor mensen met een beperking is er soms een aanpassing nodig in de dagelijkse leefomgeving, de toegankelijkheid van de stad en voorzieningen. In deze Lokale Inclusie Agenda is uitgewerkt wat er nodig is in Gouda om inclusie te bevorderen voor mensen met een beperking. Acties die geschetst worden moeten leiden tot meer inzicht in de Goudse opgave, zodat de aanpak in de komende jaren steeds concreter bijdraagt aan onbeperkt meedoen voor iedereen.

2. Thema inclusieve leefomgeving

De wijk Westergouwe is rolstoelvriendelijk gebouwd

’Een leven lang wonen in een gewone buurt.’

2.1. Stip op de horizon

Een leven lang wonen in een gewone wijk. Gewoon gemixt door elkaar, qua leeftijden, inkomens, achtergronden, talenten en beperkingen. Inclusief ontwerp vanaf de tekentafel. Inwoners worden vanaf het begin betrokken bij het ontwerp. Dat is wat we voor elkaar willen krijgen. We willen een toegankelijke gemeente zijn ondanks de verzakkingen. Knelpunten in de toegankelijkheid worden als eerste aangepakt.

Inclusief ontwerp draagt sterk bij aan een inclusieve buurt waar iedereen optimaal kan deelnemen. Met je vrienden spontaan een keer naar een restaurant of concert? Koffiedrinken bij de buren? Of even de planten water geven als ze op vakantie zijn? Bij je vriend blijven eten? In een inclusieve buurt kan dat ook als je gebruik maakt van een rolstoel.

Een Gouda waarin we elkaar uitdagen deel te nemen en bij te dragen op basis van eigen interesses en talenten. Waarin we gelijke verantwoordelijkheid hebben vóór die inclusieve samenleving. Zodat het niet steeds dezelfde mensen zijn die zich moeten aanpassen.

2.2. Wat gebeurt al in Gouda?

Een van de vijf hoofdopgaven die de ontwerp Omgevingsvisie beschrijft is het maken van een prettige en veilige woon- en leefomgeving voor iedereen. Denk hierbij aan het versterken van de samenhang tussen verschillende functies en het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbij gaat het om ontwerpkwaliteit van gebouwen en openbare ruimte en om het sociale karakter, voorzieningenniveau en veiligheid. De gemeente werkt aan een stad waarin iedereen mee kan doen, een passende woning kan vinden, waar rekening gehouden wordt met anderen, aandacht is voor wie hulp nodig heeft en waar goede en toegankelijke voorzieningen zijn in alle wijken. Uitgangspunt daarbij is: daar waar het mogelijk, nodig en gewenst is.

Bij grote onderhoudsprojecten wordt bijvoorbeeld vooraf onderzocht welke opgaven er nog meer liggen in de buurt. Is ophoging van de straat nodig, hoe is de parkeersituatie, kunnen we vergroenen in de straat. In samenspraak met de Goudse adviesraad voor mensen met een beperking wordt gekeken of er knelpunten aangepakt moeten worden. Bewonersparticipatie is hierbij vanzelfsprekend, net als het toepassen van landelijke ontwerpnormen voor toegankelijkheid.

Inwonersinitiatieven: een toegankelijke stad maken we samen

Sinds december 2017 bestaat de functie Accountmanager bewonersinitiatieven binnen gemeente Gouda. Met deze functie hebben bewoners met initiatieven in het openbaar gebied een duidelijke ingang bij de gemeente. De accountmanager helpt bovendien bij zoeken naar oplossingen voor knelpunten die realisatie van initiatieven in de weg staan.
De afgelopen jaren zijn veel initiatieven ontstaan en gerealiseerd. Zoals natuurspeeltuin Het Eiland, de verschillende projecten van het Singelpark, Lief & Leedstraten, Grijs wordt Groeninitiatieven, speel- en sportinitiatieven, social sofa's en nog vele meer. Het stimuleren van bewonersinitiatieven levert veel moois op. Initiatieven die vanuit de stad komen staan sterker dan plannen vanuit de gemeente. Een lokaal initiatief levert betrokkenheid op bij bewoners, buurtgenoten leren elkaar kennen en de locatie wordt er mooier van. Dat de gemeente bewonersinitiatieven mogelijk maakt wordt als zeer positief ervaren door bewoners. Ook de werkwijze van persoonlijk en ter plekke afspreken wordt erg gewaardeerd. Dit van buiten naar binnen werken heeft ook grote meerwaarde voor de gemeente zelf: je hoort en ziet wat er speelt, kunt dingen uitleggen en het netwerk van actieve bewoners breidt zich uit. Mooie kansen en bruisplekken voor een inclusieve samenleving!

Vanaf het begin samen opgroeien

Hoe groei je vanaf het begin op in een inclusieve samenleving? Door vanaf kleins af aan samen te spelen en op school te zitten. In Gouda is daar een mooie voorbeeld gemaakt met de ontwikkeling van Inclusieve Natuurspeeltuin 'Het Eiland'. Elk kind kan daar spelen met zand en water!. Er zijn draaimolens en een schommel waar je ook met je rolstoel op kan. Ook kun je in een rolstoel gewoon aan tafel aanschuiven.

Winkeliers heten iedereen welkom

Een slager die een draadloos pinapparaat koopt. Een winkelier die met verrijdbaar winkelmeubilair het pad even breder maakt. De Goudse Adviesraad voor mensen met een beperking (GAB) en de Samenwerkende Ondernemersverenigingen Gouda (SOG) organiseerden op 12 oktober 2020 het evenement 'Gouda, Niks Mis Mee'. Wat opviel is dat veel winkeliers zich bewust zijn van vraagstukken waar mensen met een beperking tegenaan lopen. En dat in de winkels vaak mooie oplossingen zijn gevonden. Er is veel mogelijk in de Goudse binnenstad.

De deur staat voor iedereen open in publiek toegankelijke gebouwen

Het optimaal toegankelijk maken van de voor publiek toegankelijke gebouwen draagt bij aan een inclusieve samenleving. De gemeente heeft de ambitie om de voor publiek toegankelijke gebouwen, waarvoor zij verantwoordelijkheid heeft, optimaal toegankelijk te maken voor bezoekers. Bijvoorbeeld het Stadhuis, de Waag, het Cultuurhuis en de Chocoladefabriek. Omdat veel gemeentelijke gebouwen monument zijn moet

echter ook altijd een afweging gemaakt worden ten opzichte van de cultuurhistorische waarden. Bij natuurlijke momenten, zoals renovatie/verbouwing of groot onderhoud wordt toegankelijkheid meegenomen en wordt de GAB betrokken. Goede voorbeelden hiervan zijn de restauratie van het Cultuurhuis en de Chocoladefabriek. Onderzoek naar verbetering van toegankelijkheid van het museum en het Stadhuis loopt op dit moment.

Inclusief onderwijs versterkt door toegankelijke scholen

De toegankelijkheid voor iedereen tot alle gemeentelijke gebouwen is ook bij schoolgebouwen het uitgangspunt. De gemeente heeft een wettelijke taak om in adequate onderwijshuisvesting voor het basis- en voortgezet onderwijs te voorzien. Voor alle te renoveren en nieuw te bouwen schoollocaties geldt dat deze volgens het Bouwbesluit worden gebouwd en/of verbouwd. De toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking van de schoolgebouwen is grotendeels geregeld in het Bouwbesluit.

De Raad heeft op 3 april 2019 de strategische kaders voor het Integraal Huisvestingsbeleid onderwijs Gouda vastgesteld. Het VN-verdrag is als volgt als strategisch kader benoemd:

> 16. Toegankelijkheid. Uitgangspunt is in samenspraak met scholen te handelen conform de principes en uitgangspunten van het 'VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking'.

In het Uitvoeringsplan 1e tranche IHP 2020-2024 (hierna Uitvoeringsplan) is in het toetsingskader toegankelijkheid volgens het VN-verdrag opgenomen als overkoepelende bouwsteen. Daarom is de De Goudse Adviesraad voor mensen met een beperking is betrokken bij het opstellen van het Uitvoeringsplan en wordt ook om advies gevraagd bij de realisatie van de zeven nieuwbouw-, renovatie en/ of uitbreidingsprojecten uit het Uitvoeringsplan.
De strategische uitvoeringskaders zijn daarnaast ook van toepassing op de twee andere onderwijshuisvestings-bouwprojecten die vallen buiten het Uitvoeringsplan.

Bij renovatie is toegankelijkheid lastiger te realiseren vanwege het oude scholenbestand maar door het toetsingskader wordt toegankelijkheid zoveel mogelijk meegenomen. Een goed voorbeeld is het verplaatsen van de ingang bij het project renovatie van De Goudse Waarden – locatie Heemskerkstraat, waardoor er ook een rolstoelvriendelijke toegang geplaatst kon worden. Na oplevering van de projecten zijn de schoolbesturen verantwoordelijk voor beheer, dagelijks onderhoud en gebruik. Hiervoor ontvangen zij middelen vanuit het Rijk.

In 2022 zal in het Breed Bestuurlijk Overleg met de schoolbesturen een interactief gesprek worden georganiseerd om te leren van de ervaringen tot nu toe. Zodat deze geleerde lessen kunnen worden meegenomen bij toekomstige bouwprojecten.

Iedereen in beweging: toegankelijke sportvoorzieningen

De gemeentelijke sportaccommodaties die door SPORT•GOUDA geëxploiteerd worden, zijn over het algemeen goed toegankelijk voor mensen met een beperking. Verbeterpunten die door bezoekers worden aangedragen, worden aangepakt voor zover daar technische en financiële mogelijkheden voor zijn. Recent heeft de GAB aangeboden om samen met SPORT•GOUDA weer eens een rondje langs de accommodaties te doen om de actuele situatie te bekijken. Sportverenigingen proberen hun eigen accommodatie over het algemeen ook toegankelijk te maken en/ of te houden voor iedereen. Onlangs schafte de manege nog een lift aan waarmee ruiters met een handicap eenvoudiger op en vanaf een paard kunnen komen.

Voorzieningen in de openbare ruimte voor mensen met een beperking

Voor wie niet goed lopen kan, is dicht bij huis parkeren fijn. Of op een handige plek bij het werk of bij de supermarkt. Daarom zijn er ruim 80 speciale parkeerplekken voor gehandicapten. Met een gehandicaptenparkeerkaart is parkeren op een gehandicaptenparkeerplaats zelfs gratis. Mensen met een loopbeperking kunnen ook een gehandicaptenparkeerplaats op kenteken aanvragen. Als de houder van een parkeerplaats op

kenteken elektrisch gaat rijden, kan hij ook een laadpaal aanvragen.
Voor slechtzienden zijn bij drukke oversteekplaatsen ratelklikkers en in drukke wandelgebieden zijn geleidestroken aangelegd.
Op de markt is een openbare toiletvoorziening gerealiseerd die ook toegankelijk is voor mindervaliden. Het hebben van een openbare toiletvoorziening in de binnenstad betekent dat ook mensen met incontinentie of darmproblemen met gerust hart naar Gouda kunnen komen.
De bushaltes hebben in de hele stad een verhoogde instap voor makkelijker instappen.

Aangenaam wonen voor iedereen
Op basis van de Woon(zorg)visie 2030 stimuleert de gemeente de realisatie van een gevarieerd en duurzaam aanbod van woningen dat toegankelijk en betaalbaar is voor iedereen. De bedoeling is dat oud en jong, met en zonder zorg, langer zelfstandig in Gouda kan wonen. Dat kan door bestaande woningen aan te passen of door verhuizing naar een woning met aanvullende voorzieningen of ruimte voor een scootmobiel. Voor mensen die niet zelfstandig kunnen wonen zijn er woonzorgconcepten.

Bernhardhof 400
Bij het gemengd woonproject Bernhardhof 400, dat in september 2020 gestart is, wonen 60 jongvolwassenen en/ of starters in een pand. Hierbij krijgen 30 tijdelijke huurders begeleiding bij het zelfstandig wonen (zorgvragers). Deze begeleiding wordt door 4 zorgorganisaties geleverd zoals Kwintes, Leger des Heils, Enver en Gemiva. De overige 30 huurders in de Bernhardhof 400 zijn reguliere huurders (zorgdragers). Zij hebben er bewust voor gekozen om de zorgvragers extra hulp, ondersteuning gezelschap, luisterend oor en positieve aandacht te geven in deze stap naar zelfstandigheid. Alle huurders worden gemengd in het pand geplaatst, er is geen onderling verschil.
Bij de start is uitgegaan van het omklappen van zorgvrager naar zorgdrager van 10% per jaar. Na ruim 1 jaar blijkt dat een derde van de zorgvragers zover zijn in hun zelfstandigheid dat deze omgeklapt kunnen worden naar zorgdragers.

Winterdijk 14
De eerste van de 60 modulaire woningen worden medio december 2021 opgeleverd. 13 van deze woningen zullen door jongeren met begeleiding (voorkomen instroom beschermd wonen of bevorderen uitstroom) tussen de 18- en 27 jaar bewoond gaan worden.
22 woningen zijn speciaal voor spoedzoekers (28 +). De overige 25 woningen zijn bedoeld voor reguliere jongeren tot 28 jaar. Bijzonder aan dit project is dat iedereen lid wordt van de vereniging Winterdijk 14. Het is de bedoeling dat er een community ontstaat.

Nieuwbouw woonprojecten
Er is in Gouda een Knarrenhof gerealiseerd in de wijk Plaswijck, maar was op die locatie alleen ruimte voor koopwoningen. Voor Westergouwe wordt gekeken naar een mengvorm, met zowel koop- als (sociale)huurwoningen. Het succes van een Knarrenhof zit in het vormen van een gemeenschap, levensloopbestendige woningen en een goede mix van kwetsbare en vitale bewoners die iets voor elkaar kunnen betekenen.
In Westergouwe zijn er ook vergaande gesprekken over het realiseren van een Ouden Huis door Mozaïek Wonen. In het Ouden Huis in Westergouwe wordt woonruimte gerealiseerd voor ouderen, maar vinden ook 8 – 10 jongeren vanuit een kwetsbare positie een woonplek. Ook het Ouden Huis kijkt verder dan alleen wonen en gaat voor levensloopbestendige woningen, een gemeenschappelijke ruimte, een mix van vitaal en kwetsbaar en met een ruimte voor de buurt.

Inclusieve wijk Westergouwe
In nieuwbouwwijk Westergouwe is er in een vroeg stadium voor gekozen om te werken aan een inclusieve wijk. Met een grote diversiteit aan organisaties en met bewoners wordt sinds 2019 gekeken naar de mogelijkheden om van Westergouwe een inclusieve wijk te maken. De thema's die hierbij naar voren kwamen en waar acties op zijn ingezet, zijn: toegankelijkheid, bewonersparticipatie, bewegen en ontmoeten in het groen, participatie in de buurt en wonen en zorg. Er wordt nu ook met andere ogen naar het ontwerp van

de wijk gekeken. Zo heeft het projectbureau Westergouwe een extra toets op toegankelijkheid en sociale veiligheid gedaan op het ontwerp van de openbare ruimte in Westergouwe drie. Dit heeft tot een aantal concrete aanpassingen geleid. Zo is er 250 m^2 extra ruimte voor ontmoeting gekomen (bovenop de oorspronkelijke plannen) en is daarnaast budget gereserveerd om ook het sociaal beheer van die ruimten vorm te gaan geven.

2.3. Knelpunten

Tijdens de gesprekken met de stad en de thematafel Inclusieve Buurt zijn naast de mooie voorbeelden ook verschillende knelpunten en dilemma's genoemd. De essentie van de gesprekken is hier weergegeven.

Ontoegankelijkheid door hoogteverschillen
Het moet voor iedereen mogelijk zijn om op gelijke voet met anderen werk, school, de club, winkels, natuur, speelplekken, horeca, theater en vrienden te kunnen bereiken. Dit is op dit moment niet altijd mogelijk door de hoogteverschillen die ontstaan door de zakkende bodem door veengrond waarop Gouda is gebouwd. Dit probleem zal in de komende tijd nog groter worden. In 2006 is de Goudse richtlijn vastgesteld door de raad. Hierin is vastgesteld dat ophogen pas plaatsvindt als de straat is gezakt tot 20cm boven het oppervlaktewater. Gebieden die (nog) niet voldoen aan dat criterium, komen niet in aanmerking voor ophoging, terwijl er wel sprake is van (steeds meer) problemen met toegankelijkheid. Sneller ophogen van deze gebieden kan een groot deel van de toegankelijkheidsproblemen oplossen.
In delen van onze historische binnenstad is het toegankelijkheidsprobleem slecht op te lossen. Omdat bebouwing daar deels niet zakt (door palen) en deels wel zakt (geen palen) kan de gemeente daar niet ophogen. Ook het aanleggen van een hellingbaan is problematisch omdat er in smalle straten beperkte ruimte is. Een hellingbaan is voor de bezoekers van een pand een oplossing, maar voor de doorgaande passant een probleem omdat het trottoir er niet meer is.

Een monumentale binnenstad
Gouda heeft een prachtige binnenstad met monumentale panden. Veel winkeliers zetten zich breed in voor toegankelijkheid. Waar mensen niet naar binnen kunnen, voelen zij zich vaak heel gastvrij ontvangen. Voor de horeca is het vormgeven aan inclusie en toegankelijkheid nog vaak een vraagstuk, zo werd tijdens de thematafel aangegeven.

Verouderde wijken
Er zijn een toenemend aantal straten waar ophoging of vervanging voorlopig nog niet aan de orde is op basis van de geldende (door de raad vastgestelde) richtlijnen . Maar door de leeftijd van de wijken is vervanging van de inrichting wel nodig. Inwoners signaleren dat ook en dat is terug te zien in een toename van het aantal meldingen. Denk hierbij aan smalle straten, krappe parkeervakken en verouderde materialen.

Beeldkwaliteit openbare ruimte
Per januari 2012 is er een bezuiniging doorgevoerd op de beeldkwaliteit van de elementen verharding. Het kwaliteitsniveau[1] is daarbij verlaagd van B^{CROW} naar $C^{CROW\ 2}$. In de openbare ruimte zien we daar nu steeds vaker de gevolgen van. Zo is er een hoger struikelgevaar doordat de ligging van stenen en tegels minder vlak is en voegwijdtes zijn breder waardoor rolstoelgebruikers meer overlast ervaren. De combinatie van een later ophoogmoment en lager kwaliteitsniveau dragen eraan bij dat de mogelijkheden om oplossingen aan te bieden steeds beperkter worden.

Ik kan het huis van mijn vriend niet in, we moeten altijd bij mij eten
Bij je eigen vriend langs kunnen gaan? Net als anderen kunnen kiezen waar en met wie je woont, ook als je een beperking hebt? In de gesprekken zijn schrijnende gevallen gedeeld

1 De elementenverharding in de openbare ruimte bestaat uit de 'harde' onderdelen van gevel tot gevel; dus stoepen, bestrating, asfalt etc. Een lagere beeldkwaliteit houdt in dat je het verder laat degraderen voordat onderhoud wordt gepleegd.

2 Dit is de landelijke standaard voor beeldkwaliteitsniveaus waarop we de kwaliteit van de openbare ruimte beoordelen.

waar dit niet mogelijk is. Soms zit het puur in het ontwerp: bv. enkele treetjes voor een huis of een te kleine deuropening. In de toekomst is dit te voorkomen door gelijk vanaf het begin inclusief te ontwerpen. En door een zo groot mogelijk percentage woningen aanpasbaar te bouwen.

Wat wordt met de input aan de voorkant gedaan?
Nieuwbouw in Westergouwe? De hoofdingang van het Huis van de Stad? Vaak wordt er op juiste wijze vooraf input gevraagd. Toch lukt het in de uitvoering soms niet om een gebouw toegankelijk genoeg te maken/ontwerpen. Hier is het ziekenhuis een voorbeeld van. Toegankelijkheid van gebouwen is een verantwoordelijkheid van de desbetreffende eigenaar. De gemeente draagt verantwoordelijkheid voor haar eigen gebouwen, maar heeft geen zeggenschap over het bezit van derden. De toegankelijkheid van met name voor publiek toegankelijke gebouwen, waarvan de gemeente geen eigenaar is, verdient daarom extra aandacht. Deze eigenaren dienen te worden betrokken, bijvoorbeeld door een gerichte communicatiecampagne, en gestimuleerd om de toegankelijkheid van hun gebouwen te verbeteren.

In wijken met goedkope woningen stapelen problemen zich vaak op
In wijken met goedkope woningen zien we vaker dat vraagstukken zich opstapelen. Psychische problemen, drugsgebruik, eenzaamheid nemen toe. In de toekomst zal gemixt bouwen dit voorkomen: huur, sociale huur en koop door elkaar. Met ruimte voor verschillende leeftijden, ontmoeting en woonvormen. Op plekken waar dit nog niet lukt wordt extra geïnvesteerd in wijkontwikkelingsprojecten en inwonersinitiatieven.

Financiële opgave voor (sport)verenigingen
Om de gewenste voorzieningen aan te brengen ontbreekt het bijvoorbeeld sportverenigingen vaak aan financiële middelen. De hockeyvereniging met het clubhuis op de eerste verdieping, wil een lift wel plaatsen maar kan helaas geen beroep doen op Wmo-middelen. Landelijk kennen we de BOSA-regeling, maar de bijdrage daaruit vormt slechts een gedeeltelijke bijdrage. Verenigingen moeten het grootste van de investering toch zelf opbrengen.

2.4. Wat gaat versterkt worden?

De gemeente blijft doorgaan met wat er al gebeurt. Burgerinitiatieven blijft de gemeente mogelijk maken, participatie bij onderhoudsprojecten gaat door, de gemeente blijft in gesprek met de wijkteams en burgers en waar mogelijk lost de gemeente knelpunten op. Daarnaast wordt de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) toegepast waarin de uitgangspunten voor herinrichting en vernieuwing in de openbare ruimte zijn opgenomen. Doordat deze leidraad continu wordt bijgesteld biedt dit de mogelijkheid om binnen de beperkte kaders zoveel mogelijk knelpunten op te lossen tijdens het ontwerp en zo in de toekomst te beperken. Een structurele verbetering vereist daarentegen een andere aanpak. Om de ‘Goudse’ problematiek op te lossen is naast capaciteit ook geld nodig. Het realiseren en behouden van een hoger kwaliteitsniveau in de openbare ruimte, dat meedoen stimuleert, vereist een flinke investering op zowel korte als lange termijn.

Actie: Coördinatie en onderzoek: Hoe kan Gouda fysiek toegankelijker gemaakt worden?
Hiervoor wordt in 2022 ingezet op een aantal extra maatregelen en wordt een coördinator toegankelijkheid voor de fysieke leefomgeving aangesteld. Deze coördinator geeft bij de start van projecten adviezen over toegankelijkheid en voert een onderzoek (schouw) uit hoe Gouda toegankelijker gemaakt kan worden. Vanuit dit onderzoek moet duidelijk worden welke kosten daarmee zijn gemoeid en met welke prioritering gewerkt kan worden. In 2022 wordt daarnaast verder onderzoek gedaan naar de verbetering van toegankelijkheid van de voor publiek toegankelijke gebouwen, waaronder gemeentelijk vastgoed. De focus komt vooral te liggen bij de uitvoering van kosteneffectieve maatregelen. Eerder heeft de GAB diverse adviezen uitgebracht over verbetering van de toegankelijkheid in de openbare ruimte en gebouwen. Deze adviezen worden in de genoemde onderzoeken meegenomen.
Voor de uitvoering van de maatregelen dient de raad aanvullende middelen beschikbaar te stellen.

Actie: Oplossen acute problemen en regeling voor kleine aanpassingen

Daarnaast wordt in 2022 ingezet voor het oplossen van acute problemen die uit het onderzoek en de inventarisatie van de GAB naar voren komen. Ook wordt een pilotregeling uitgewerkt, waarmee kleine clubs en verenigingen een beroep kunnen doen op een financiële bijdrage voor kleine fysieke aanpassingen, zoals een traplift of een aangepast toilet.

3. Thema zorg en ondersteuning

Wilhelmina school maakt kerstkaarten voor bewoners van de Savelberg

‘Ondersteuning gericht op optimale deelname op school, op de arbeidsmarkt, thuis, op de club of vereniging in de buurt.’

3.1. Stip op de horizon

Ondersteuning in een inclusieve samenleving is gericht op wat jij nodig hebt om optimaal deel te nemen in de samenleving. Op school, op de arbeidsmarkt, club of vereniging, in het openbaar vervoer, thuis, met vrienden of in de buurt. Zodat elke inwoner een leven op kan bouwen op basis van eigen interesses en talenten. En gelijkwaardig kan optrekken met anderen. Iedere inwoner kan iets bijdragen aan de samenleving. Dat willen we graag ontdekken. Door de tijd te nemen om te luisteren naar elkaar. Door de ondersteuning vanuit gelijkwaardigheid vorm te geven en degene die ondersteund wordt echt te leren kennen.

3.2. Wat gebeurt al in Gouda?

Eerder werd verwezen naar de nota *Iedereen kan meedoen*, de nota die de koers aangeeft voor de beleidsperiode tot en met 2023. Eén van de twee sporen die wordt gevolgd is het verdere focus aanbrengen op een vijftal ontwikkelthema's. Sturen op kwaliteit van ondersteuning is één van deze thema's. Gemeente Gouda heeft hierbij als ambitie om de juiste zorg op de juiste plek, met een goede balans tussen keuzevrijheid en beheersbaarheid en rechtmatigheid te kunnen leveren. Concreter betekent dit dat ondersteuning veilig, doeltreffend, doelmatig en cliëntgericht is. Daarbij kiest de gemeente ervoor om cliënten te benaderen op basis van gelijkwaardigheid, passend bij wat de inwoner nodig heeft. Hiervoor is een integrale benadering erg belangrijk. Als lerende organisatie is het van belang om in gesprek te zijn met de inwoners. Op die manier komt de gemeente er achter hoe beleid, uitvoering en dienstverlening ervaren wordt en wat er verbeterd kan worden.

Een toegang voor alle sociale hulpvragen
In de gemeente Gouda is in het sociaal domein de integrale benadering de basis. Integraal betekent dat alle aspecten van het leven worden meegenomen. Zoals school, thuis, het sociale leven, werk & inkomen. De integrale benadering begint bij de toegang. Inwoners melden zich voor hun zorg- en ondersteuningsvraag bij één toegang. Hier wordt de eerste stap gezet om de inwoner te leren kennen en wordt zijn/haar ondersteuningsvraag uitgevraagd. De integrale benadering wordt vervolgens doorgevoerd op de uitvoerende afdelingen. Er wordt samenhang gebracht in de aanpak en het aanbod van ondersteuning aan de inwoner door te denken vanuit het perspectief van de inwoner en aandacht te hebben voor wat voor de inwoner belangrijk is. Zo wordt ook gewerkt aan integrale ondersteuning aan jongeren (27-). Er valt geen jongere en jongvolwassene of gezin tussen wal en schip. Rondom de aanpak van jongeren wordt nauw samengewerkt met andere afdelingen en ketenpartners zoals het Sociaal Team, huisartsen, onderwijs, Veilig Thuis en Jeugdbescherming. Jongeren krijgen de begeleiding die nodig is om veilig op te groeien en zich te kunnen ontwikkelen. Een zelfstandige toekomst en bestaanszekerheid zijn daarbij belangrijk.

Ondersteuning bij hulpvragen Wmo
De gemeente heeft de wettelijke taak om mensen te ondersteunen bij regie op het leven en deelname aan de samenleving volgens de Wet maatschappelijke ondersteuning. In Gouda wordt meedoen mogelijk gemaakt voor iedereen en daarbij naast de inwoner te staan.
Ook bijvoorbeeld sporten moet mogelijk zijn. Naast Special Heroes is er de mogelijkheid om aangepaste sportvoorzieningen aan te vragen, zoals de sportrolstoel.
Het Sociaal Team Gouda is er om het voor inwoners zo makkelijk mogelijk te maken om hun hulpvraag te stellen. Het Sociaal Team werkt vanuit verschillende open en toegankelijke locaties in de stad, waar je kan binnenlopen: het Nelson Mandelacentrum, De Walvis en Van Noord. De laatste twee zijn recent nieuw gebouwd en bij de inrichting is nadrukkelijk rekening gehouden met de toegankelijkheid voor de bezoekers. Een Buurtservicecentrum is een locatie voor alle inwoners in het stadsgebied, kwetsbaar en vitaal, jong en oud. Gouda heeft een ruim aanbod van 'huiskamers en inloop". Samen met de buurtservicecentra zorgen zij voor een breed aanbod aan eettafels en tal van activiteiten. Deze zijn toegankelijk voor alle wijkbewoners. Zo is het gelukt om laagdrempelig en dichtbij een aanbod te organiseren dat zonder indicatie toegankelijk is. Belangrijk is dat hier helpen en geholpen worden samengaan. Een bezoeker kan zo weer vrijwilliger worden bij een eettafel of computers repareren voor de buurt.

Zichtbaar en bekend: laagdrempelig aanbod in de wijk
In de huidige samenleving wordt veel van inwoners verwacht. Men moet deuren kunnen openen, initiatief nemen, op tijd formulieren invullen, werk zoeken, sociaal zijn en een goed humeur hebben. Soms maakt dit het voor mensen lastig om mee te doen. Waar vinden mensen dan het lef om achter de voordeur vandaan te komen? Sommige mensen hebben dan een zetje nodig van bijvoorbeeld buurtbewoners. In Gouda zijn al veel mensen die dat voor elkaar doen.

Op verschillende manieren wordt het (activiteiten) aanbod onder de aandacht gebracht. Voor jongeren speelt de Brede School hier een belangrijke rol in. Daarnaast heeft bijvoorbeeld de Klup een overzicht gemaakt van alle ontmoetingsplekken in de stad. Op de Goudawijzer vinden inwoners al het aanbod van en informatie over wonen, zorg, welzijn werk en geldzaken. De sociaal makelaars zorgen ook voor bekendheid van het Goudse aanbod en stimuleren ontmoetingen op allerlei manieren. Hieronder staan hiervan een aantal voorbeelden:

- De **wijkwijzer** van de sociaal makelaars waarbij wekelijks in drie gebieden een inloop is voor toegangsvragen naar voorliggende voorzieningen en alle denkbare vragen over meedoen in de wijk. Daarnaast zijn er de Sirenelunches, waarbij onder lunchtijd op de drie locaties één keer in de maand onder lunchtijd ontwikkelingen gedeeld kunnen worden.
- Alle gebieden hebben een wijkeethuis. En in 2022 komt *Thuisafgehaald* in Gouda. Dit naar aanleiding van signalen van het Sociaal Team en de GASD dat er een behoefte is bij kwetsbare mensen om niet alleen een maaltijd te krijgen (Tafeltje dekje) maar dat ook begeleiding bij het eten nodig is.
- Wijksafari door de sociaal makelaars, niet alleen voor statushouders, maar al op veel manieren ingezet (ambtenaren, woningbouwvereniging, POH's)
- IN Gouda: het informeel netwerk Gouda komt goed van de grond en heeft een website www.in-gouda.nl waar het informeel aanbod sociaal domein vindbaar is, maar ook ambassadeurs (alle sociaal makelaars)

Onafhankelijke cliëntondersteuning en de papierwinkel
Voor mensen die ondersteuning nodig hebben bij bijvoorbeeld het formuleren van hun hulpvraag, ondersteuning bij een gesprek van een instantie kan iemand de hulp inroepen van de onafhankelijke cliëntondersteuner.
Mensen kunnen terecht bij de spreekuren van de Papierwinkel voor hulp bij het lezen of begrijpen van brieven, het op orde krijgen van de administratie etc.

Mantelzorg
Mantelzorg is iets wat je overkomt en vaak wordt het door mantelzorgers als waardevol ervaren om een deel van de zorg (tijdelijk) te geven als dat nodig is. Maar tien procent van de mantelzorgers voelt zich overbelast en de kans hierop wordt groter door verzwaring van de intensieve mantelzorg (langer en complexer). Onder intensieve mantelzorg verstaan we het verlenen van mantelzorg voor minimaal acht uur per week en dit gedurende een periode van drie maanden of langer. De ondersteuning bij mantelzorg dient zodanig te zijn dat mensen de mantelzorg voor kortere of langere duur in hun leven in kunnen passen zonder overbelast te raken. De gemeente zet zich hiervoor in door individuele en collectieve mantelzorgondersteuning te organiseren via het Sociaal Team en via Palet Welzijn (Mantelzorg centraal). En in 2022 zijn opnieuw contracten afgesloten met vijf aanbieders van hulp bij het huishouden, specifiek voor mantelzorgers. Want het is belangrijk dat mantelzorgers mee kunnen blijven doen in de samenleving. En dat geldt zeker voor mantelzorgers die mantelzorg verlenen aan iemand met een levenslange beperking (zowel fysiek als psychisch).

Jezelf kunnen verplaatsen door toegankelijk vervoer
Om optimaal te kunnen deelnemen aan de samenleving is vervoer van groot belang. Iedereen in Zuid-Holland moet op een snelle, veilige en duurzame manier van deur-tot-deur kunnen reizen. Daarom verbetert Provincie Zuid-Holland in overleg met de gemeenten in regio Midden-Holland de bereikbaarheid en investeert zij in alle vormen van vervoer. Openbaar vervoer met het R-net is voor iedereen toegankelijk. De meeste bussen hebben een lage instap en er zijn verschillende typen zitplaatsen ingericht.
In 2019 is de Arriva VoorElkaarPas (VEP) geïntroduceerd in Gouda. Met de VEP kunnen Wmo-pashouders kosteloos een begeleider meenemen in het regionale openbaar vervoer. Doordat er altijd een begeleider mee mag reizen, wordt het gebruik van het openbaar vervoer toegankelijk voor inwoners met een mobiliteitsbeperking. In veel gevallen kan een Wmo-pashouder niet zelfstandig reizen met het openbaar vervoer. Met een begeleider voor, tijdens en na de reis wordt

dit in veel gevallen wél mogelijk gemaakt. Deze kan bijvoorbeeld helpen bij het komen tot de opstapplaats of ondersteunen bij het uitstappen. Daarnaast kunnen inwoners met een beperking via de Wmo een aanvraag doen voor scootmobielen en collectief vervoer met de regiotaxi, maar ook voor een driewielfiets om samen met het gezin erop uit te kunnen gaan.

Een mooi voorbeeld is ook het ANWB AutoMaatje. Mensen met een beperking zijn voor het verplaatsen vaak aangewezen op georganiseerd groepsvervoer. Voor het recreatief vervoer kunnen inwoners van Gouda een indicatie krijgen voor het gebruik van het collectief vraagafhankelijk vervoer, de Groene Hart Hopper. De ANWB heeft de vervoersservice ANWB AutoMaatje ontwikkeld waarbij vrijwilligers de eigen auto inzetten voor het vervoer van plaatsgenoten en een vergoeding krijgen voor de autokosten. Sinds september 2019 is het ANWB AutoMaatje ook in Gouda actief. De coördinatie van het vervoer wordt gedaan door vrijwilligersorganisatie VervoersPuntGouda. Met dit initiatief wordt aan inwoners met een mobiliteitsvraag meer mogelijkheden geboden. Daarnaast is door inzet van vrijwilligers het sociale aspect sterk aanwezig. Zij doen dit voor stadsgenoten die vanwege hun leeftijd of lichamelijke ongemakken zelf niet voor hun vervoer kunnen zorgen en zonder hulp geïsoleerd thuis zouden zitten.

Integrale ondersteuning van gezinnen voorkomt uithuisplaatsing
In gemeente Gouda wordt ervaring opgedaan met integrale ondersteuning aan gezinnen. Integraal betekent dat alle aspecten van het leven worden meegenomen. Zoals school, thuis, het sociale leven, werk & inkomen. Alles wordt op alles gezet om uithuisplaatsing te voorkomen. We willen hier graag van leren voor de andere vormen van ondersteuning die we bieden.

Voorbereiding Wet inburgering: maatwerk in begeleiding naar werk en integratie
De nieuwe Wet inburgering die op 1 jan 2022 ingaat, vraagt maatwerk in de begeleiding naar participatie en werk. In de huidige begeleiding is al zo veel mogelijk maatwerk vanuit de behoefte van het individu in plaats van alleen vanuit voorgeschreven trajecten bijvoorbeeld met extra taalondersteuning.
Bestaande initiatieven uit de stad worden gekoppeld aan de nieuwe wettelijke taak. Bijvoorbeeld:

- Zwemveiligheid voor ISK-jongeren,
- Sporten voor jongere statushouders met Nederlandse jongeren,
- Ontmoetingscafe in Libertum,
- Taalcafe in de bibliotheek,
- Verschillende organisaties zetten zich in met taalmaatjes (Taalkoppels, Humanitas, Taalontmoerting en KerkenVluchteling).
- Jobhulpmaatje heeft programma voor sollicitatietrainingen statushouders,
- KerkenVluchteling begeleidt naast en in samenwerking met Vluchtelingenwerk,
- Wijksafari van Vluchtelingenwerk, Sociaal Team en gemeente als kennismaking met de wijk.

Toegankelijk Onderwijs voor iedereen
Er zijn leerlingen die in het onderwijs specialistische ondersteuning nodig hebben. Dit kan het regulier onderwijs niet bieden. Hiervoor is het (voortgezet) speciaal onderwijs (vso en so). Dit onderwijs bestaat uit vier clusters. Het onderwijs voor blinde en slechtziende leerlingen, dove en slechthorende leerlingen is landelijk georganiseerd. Scholen voor leerlingen met een lichamelijke of verstandelijke handicap en/of met gedragsproblematiek zijn onderdeel van het samenwerkingsverband passend onderwijs Midden-Holland. Dit wordt dit lokaal of op regionaal niveau georganiseerd. Dit betekent dat leerlingen met deze ondersteuningsvraag in Gouda of in regio Midden-Holland naar school kunnen. Leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen komen in veel gevallen in aanmerking voor leerlingenvervoer. Het leerlingenvervoer is de verantwoordelijkheid van gemeente Gouda; de gemeente zorgt ervoor dat leerlingen van huis naar school worden vervoerd en omgekeerd. Dit gebeurt in samenwerking met een hiervoor gecontracteerde vervoersorganisatie.

Met de tijdelijke middelen vanuit het Nationaal programma Onderwijs (NPO) geeft de gemeente een impuls aan het vergroten van de kansengelijkheid in het onderwijs. Dit doen we door tot medio 2023 de gemeentebrede voorzieningen te versterken en te investeren in de ontwikkeling van kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs en in de voorschoolse voorzieningen.

Counseling op Scholengemeenschap De Goudse Waarden
Goede ondersteuning is daar waar de mensen zijn. Een deelnemer van de thematafel vertelt: “Soms gaat een vriend of vriendin niet lekker. Op school is er de ruimte om dat aan te geven. Ik maak deel uit van het team van counselors op school. Jongeren die even niet lekker in hun vel zitten kunnen bij ons terecht. Voor een praatje, maar ook als er wat meer hulp nodig is. We kunnen snel schakelen met mensen van de gemeente en hebben lijnen met zorgorganisaties. Ik zorg altijd dat het contact met school goed blijft.”

Kansengelijkheid, ook voor mensen met een beperking
Leven in armoede of met schulden leidt vaak tot sociaal isolement, zo ook bij inwoners met een beperking. Er is schaamte over het gebrek aan geld en vaak belemmert dit om dingen buiten de deur te kunnen doen. De gemeente heeft het Kindpakket. Het Kindpakket draagt ertoe bij dat alle kinderen in Gouda, ongeacht hun thuissituatie kunnen meedoen. Met behulp van het jeugdtegoed kan kinderkleding, -schoenen, sportkleding en schoolspullen worden aangeschaft bij winkels in Gouda. Met de tegoedbonnen sport/cultuur is het mogelijk om lid te worden van een sportclub, zwemlessen te volgen of lessen muziek, toneel of beeldende kunsten te volgen. De gemeente betaalt de deelname voor kinderen die opgroeien in gezinnen met een laag inkomen. Via de Rotterdampas is het mogelijk om gratis of met korting leuke dingen te doen net als alle andere gezinnen in de stad. Via de schoolkostenregeling ondersteunt de gemeente kinderen op school en kan op het voortgezet onderwijs een tegemoetkoming laptop worden verstrekt. Voor kinderen van 14 jaar en ouder kan een gratis ID-kaart worden verstrekt omdat zij al zelfstandig zich moeten kunnen identificeren. Als het gemeentelijke Kindpakket onvoldoende ondersteuning biedt, is er nog hulp mogelijk via het Kinderfonds Brede School.
Verder zet Gouda stevig in op de aanpak van schulden, zowel door vroegsignalering en inwoners hulp te bieden als zij achterstanden hebben op de vaste lasten als ook door schuldhulpverlening. Om goed maatwerk te kunnen bieden, wordt samengewerkt met maatschappelijke partners, vrijwilligersorganisaties en professionals zoals afgesproken in het convenant Goudse Standaard.
Door de aanpak van schulden en armoede zetten we in op het voorkomen van uitsluiting van mensen als gevolg van hun financiën.

Gouds Preventieakkoord
In juni 2021 is het Gouds Preventieakkoord gepresenteerd. Inclusie is hierin een thema. Er wordt gestreefd naar een Gouda waar iedereen mee kan doen aan sport en waarbij sport wordt gebruikt als middel om sociaal contact te maken en eenzaamheid te voorkomen. Daarnaast moet ook de communicatie over sporten, bewegen en gezondheid toegankelijk voor iedereen zijn.
Er zijn op dit gebied al wat goede voorbeelden te noemen:

- Door het CJG wordt er via audioberichten met verschillende doelgroepen gecommuniceerd. Zij maken daarnaast ook podcasts over diverse onderwerpen.
- Bij ISV (Vereniging voor aangepast sporten) kunnen mensen met een lichamelijke beperking met of zonder enige aanpassing een sport beoefenen.

Werk
Het hebben van werk vergroot de kansen op volwaardig meedoen zeer. Niet alleen geeft het een inkomen, ook biedt het structuur, een sociaal netwerk en geeft het status. Het verkrijgen van werk is echter geen vanzelfsprekendheid. Onze arbeidsmarkt is niet altijd en overal even inclusief. Inwoners met een fysieke of mentale beperking komen moeilijker aan een baan. Maar ook een taalbarrière kan ervoor zorgen dat inwoners niet snel hun plek op de arbeidsmarkt kunnen bemachtigen. Ook kan arbeidsdiscriminatie voor ongelijke kansen voor inwoners zorgen.

Om inwoners zoveel mogelijk kansen te geven op de arbeidsmarkt, doet de gemeente Gouda al veel. Allereerst voert de gemeente Gouda, zoals alle gemeenten, de Participatiewet uit. Deze wet voorziet in een inkomen (bijstand) voor inwoners die tijdelijk of langdurig niet in staat zijn om zelf een inkomen te genereren. Daar waar mogelijkheden voor re-integratie bestaan, probeert de gemeente Gouda deze te stimuleren, zodat inwoners die daartoe in staat zijn, de stap naar de arbeidsmarkt (weer) kunnen maken. De gemeente beschikt hiertoe over verschillende instrumenten. Denk aan een werkplekaanpassing, jobcoaching, opleiding of taalcursus.

Daarnaast helpt de taskforce garantiebanen om meer inwoners met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers aan het werk te krijgen en is er een regionale aanpak tegen jongerenwerkloosheid opgezet, om jongeren een goede start aan hun professionele loopbaan te geven. In samenwerking met verschillende maatschappelijke partners (waaronder UWV en GGZ-instellingen) worden inwoners met een psychiatrische aandoening ondersteunt om te kunnen werken (IPS trajecten).

3.3. Knelpunten

Tijdens de gesprekken met de stad en de thematafel Inclusie en support zijn naast de mooie voorbeelden ook verschillende knelpunten en dilemma's genoemd. De essentie van de gesprekken is hier weergegeven.

'Je wordt beoordeeld op basis van wat niet lukt'
Bepalen we de ondersteuningsbehoefte op basis van wat jij nodig hebt om deel te nemen in de samenleving? Of kijken we vooral naar diagnose, beperking en problemen? Als we de talenten van mensen kennen, kunnen we iemand ondersteunen bij het bouwen op eigen kracht. In de themasessie kwam naar voren dat er veel meer van een persoon bekend moet zijn om iemand goed te kunnen ondersteunen een leven midden in de samenleving op te bouwen op basis van eigen interesses en talenten. Hiervoor is tijd nodig om iemand en zijn of haar omgeving echt te leren kennen. Dit zou een investering zijn die zich later terug kan verdienen doordat een persoon later minder ondersteuning nodig zal hebben.

'Ze spreken mijn vriend aan, niet mij'
Een doorsnee rolstoelgebruiker vertelt dat zij door zo'n een of twee keer in de maand uitsluiting ervaart doordat mensen haar niet op de voet van gelijkwaardigheid aanspreken. Moet jij er ook bewust op letten om de persoon in een rolstoel net zo gelijkwaardig aan te spreken als degene die ernaast loopt? Hoe zou dit zijn als we gezamenlijk opgegroeid zouden zijn? En vanaf het begin bij elkaar op school zitten? Hier zou het realiseren van een samenspeeltuin (ingericht op kinderen met en zonder beperking) aan bij kunnen dragen.

Overbelasting bij mantelzorgers wordt niet altijd herkend of erkend
Mantelzorgers die overbelast raken, kunnen de zorg voor hun naaste niet meer aan met alle gevolgen van dien. Dit leidt bijvoorbeeld bij de zorgvrager tot een crisisopname en bij de mantelzorger tot gezondheidsproblemen en/of een burn-out. Bij het voorkomen van deze zware overbelasting is een rol en verantwoordelijkheid voor zowel de mantelzorger (erkennen dat hulp nodig is) als de professional die de mantelzorger in beeld heeft.

'Als ouders moet je vaak heel veel regelen'
Inwoners met een zoon, dochter of partner met een beperking of chronische ziekte geven vaak aan dat zij overbelast zijn. Zij komen dan niet toe aan een eigen leven op basis van interesses en talenten. Soms heeft dit te maken met de lange tijd die het vraagt om dingen te regelen. Soms met de zwaarte van de benodigde ondersteuning, die niet altijd onderkend wordt. Door extra ondersteuning thuis te regelen of door mee te denken over hoe dingen anders te regelen kan de overbelasting stoppen of voorkomen worden.

3.4. Wat gaat versterkt worden?

Actie: Ken je klant – onderzoek naar mogelijkheden om meer tijd voor het klantcontact te hebben
Meer tijd nemen om de mensen die je ondersteunt echt te leren kennen. Dit begint al aan de balie. Het is ook van belang hier tijd voor vrij te maken. Zo ontdekken medewerkers beter hoe iemand zich op basis van eigen interesses en

talenten kan ontwikkelen en echt iets kan bijdragen aan de samenleving. Meer ondersteuning in het begin kan zwaardere ondersteuning (en dus tijd) later voorkomen.
Maar het vraagt ook om meer contact met bestaande cliënten om te kijken hoe het gaat; of de geboden ondersteuning nog voldoet en ook resultaat oplevert. En het vraagt om een cliëntsysteem waarin meer integraal de gesprekvoering en afspraken met mensen vastgelegd kunnen worden.
Een onderzoek wordt uitgevoerd naar welke investeringen in een nieuw cliëntsysteem nodig zijn dat de consulent van de integrale uitvoeringsorganisatie faciliteert om zijn klanten beter te kennen, resultaten van ingezette ondersteuning te kunnen meten en eventueel indicaties bij te kunnen stellen. Ook wordt in het onderzoek bezien welke capaciteit hiervoor bij de integrale uitvoeringsorganisatie nodig is.

Actie: Een plus op de Buitenschoolse Opvang (BSO+) in Gouda
Er zijn kinderen die om specifieke ondersteuning vragen waardoor het voor hen niet mogelijk is om op de reguliere buitenschoolse opvang te worden opgevangen. Ook is het voor deze kinderen vaak ingewikkeld om deel te nemen aan georganiseerde vrijetijdsbestedingen zoals sport, muziek en andere activiteiten. Veel van deze kinderen gaan na hun (speciaal) onderwijsdag naar een behandelplek of gaan, omdat het niet anders kan, voltijds naar de dagbehandeling.
Deze kinderen verdienen, net als hun leeftijdgenoten, ook een opvangplek waar ze zich na een intensieve behandel- of schooldag gewoon kunnen ontspannen. Waar ze even tot rust kunnen komen zonder behandeldoelen, zich samen met leeftijdsgenoten kunnen vermaken en hun sociaal emotionele vaardigheden kunnen versterken.

Samen met het onderwijs, de kinderopvang en jeugdhulpaanbieders gaat de gemeente voor hen een BSO+ ontwikkelen. Hier moeten kinderen in het normale patroon van onderwijs en buitenschoolse opvang met leeftijdsgenoten zich na schooltijd kunnen ontspannen. Daar de reguliere BSO onvoldoende toegerust is op de specifieke opvoedvragen die deze kinderen aan ons stellen organiseren we een plus, zijnde de extra (groeps) begeleiding die zij nodig hebben. Daarbij baseert de gemeente de basisvoorziening (de BSO) op de wet Kinderopvang en realiseren we de plus vanuit de jeugdwet

Zo kunnen meer kinderen en ouders meedoen in de maatschappij, omdat het kind in het gewone schoolpatroon mee kan doen en volgt het kind hetzelfde patroon als de zusjes, broertjes, vriendinnetjes of vriendjes. Het aantal kinderen in dagbestedingsvoorzieningen daalt en er komt een afname in de dagbehandeling (MKD's en KDC's) en individuele begeleiding.
Het streven is een gefaseerde realisatie in de loop van 2022. De BSO+ is haalbaar binnen de huidige financiële middelen. Wel is een extra budget nodig voor het uitwerken en de ontwikkeling van de voorziening.

Actie: oog voor balans tussen draagkracht en draaglast mantelzorgers
Bij het bieden van ondersteuning is het belangrijk dat professionals de hulpvraag van de mantelzorger centraal stellen. De ondersteuning bij mantelzorg dient zodanig te zijn dat mensen de mantelzorg voor kortere of langere duur in hun leven in kunnen passen zonder overbelast te raken. In het geval mensen al overbelast zijn, dient de steun bij te dragen aan het verminderen van overbelasting. Een evenwicht tussen draaglast en draagkracht biedt de beste voorwaarde om goede mantelzorg te kunnen geven en om de mantelzorg voor langere tijd vol te kunnen houden.
Passende mantelzorgondersteuning is niet alleen in het belang van de mantelzorger, maar ook in het belang van de zorgvrager en de samenleving. In 2022 gaat de gemeente door met de hulp en ondersteuning die aan mantelzorgers al wordt geleverd via collectieve ondersteuning en via het Sociaal Team. Ook wordt een slag gemaakt met het vereenvoudigen van aanvraagprocedures.

Actie: Inclusie en toegankelijkheid meenemen in nieuwe inkoop Midden Holland
In 2022 start een regionaal inkooptraject voor de jeugdhulp en Wmo vanaf 2025. In dat traject zal nadrukkelijk aandacht zijn voor het cliëntperspectief. Als gemeente Gouda geven we mee dat we het van belang vinden dat ook vanuit de

gedachte van inclusie en het VN-verdrag gekeken wordt naar de nieuwe inkoop en contracten. Dit kan bijvoorbeeld door het formuleren voor richtlijnen voor aanbieders en borging in contractvoorwaarden. En daarnaast oog te hebben voor de mantelzorgers. Door bijvoorbeeld rekening te houden met de laagdrempeligheid van voorzieningen voor mantelzorgers. In de Algemene Subsidieverordening Gouda en in de subsidiebeschikkingen wordt al aandacht gevraagd voor Social Return en het VN-verdrag. Ook een sociaal duurzame samenleving vinden we in Gouda belangrijk. Dat betekent dat activiteiten toegankelijk en bereikbaar moeten zijn in een geschikte, veilige en aantrekkelijke omgeving waar niemand uitgesloten wordt.

Actie: extra inzet op inclusie bij werkgevers
De afgelopen jaren hebben we (gelukkig) gezien dat werkgevers steeds inclusiever zijn gaan ondernemen. Inclusief ondernemen is voor veel werkgevers een spannende stap. De gemeente zal zich via het regionale WerkgeversServicePunt (WSP) nog meer inzetten op het wegnemen van vragen en onzekerheden die veel werkgevers nog steeds hebben. Onder andere via voorlichting en het breder uitdragen van goede voorbeelden.

4. Thema inclusie in cultuur en sport

Gouds sportveld ona met diverse sportende kinderen

‘Meedoen in reguliere clubs & verenigingen is vanzelfsprekend. Er zijn geen fysieke, sociale of financiële belemmeringen meer.’

4.1. Stip op de horizon

Onze stip op de horizon? Dat iedereen niet alleen toeschouwer, maar ook medemaker van cultuur, vrije tijd & sport kan zijn. Op gewone plekken, en gewone tijden. We zien een mix-max aan mensen op de clubs en verenigingen en in het theater, museum en tijdens evenementen. Iedereen is volwaardig lid van de samenleving. Geen aparte clubjes en verenigingen meer. Ook de crew en het podium zijn inclusief. Het is normaal dat de hele diversiteit aan mensen op het podium staat. We gaan met elkaar in gesprek om dit mogelijk te maken. Mensen spreken elkaar aan in volwassen taal, ook al is er een leeftijdsverschil, kom je uit een andere cultuur, heb je en ander inkomen, zit je niet op gelijke hoogte, of heb je even support nodig. Op websites, social media, en in openbare

gelegenheden gebruiken is onze taal begrijpelijk. Websites zijn zo vormgegeven dat we de gehele samenleving erin herkennen. En dat iedereen weet, wat er te doen is en voor wie. Elke sportclub, vereniging en organisatie is bereikbaar voor iedereen. Toegankelijk op locatie en bereikbaar in de communicatie. Kinderen en volwassenen krijgen ruimte om dingen uit te proberen en risico's te nemen. Te leren via trial en error.

4.2. Wat doet de gemeente al?

Regionale samenwerking in de sport
Sinds enkele jaren is er een regionaal samenwerkingsverband Aangepast Sporten Midden Holland. Zowel op beleidsmatig als op uitvoerend (buurtsportcoaches) niveau is er regelmatig overleg en afstemming met de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Waddinxveen en Zuidplas. Doel van de samenwerking is onder andere de vraag naar sport- en beweegactiviteiten te matchen met het beschikbare aanbod voor mensen met een beperking. De gemeenten financieren gezamenlijk de aanstelling van een regionale projectleider en het aanbod is te vinden op de website Uniek Sporten.

Stimulering door SPORT•GOUDA
Binnen SPORT•GOUDA, de organisatie die het gemeentelijk sportbeleid uitvoert, is aangepast sporten een specifiek thema. Er is een projectleider aangepast sporten actief. SPORT•GOUDA kan ook adviseren bij organisaties die gebruik willen maken van de gemeentelijke Sportimpulsregeling, die mogelijkheden biedt om sportaanbod voor mensen met een beperking op te zetten. In de afgelopen jaren zijn daar bijvoorbeeld rolstoelbasketbal (basketbalvereniging) en diverse activiteiten voor kinderen met ASS (autismespectrumstoornissen, is samenwerking met Bruisnest en Sociaal Team) uit voortgekomen. Verder zorgt SPORT•GOUDA er onder andere voor dat scholieren kennis maken met aangepast sporten (Special Heroes voor speciaal onderwijs en praktijkonderwijs, S(C)ool on Wheels voor reguliere scholen).

Lokale sportinitiatieven
Lokaal worden er op allerlei plekken initiatieven genomen om aanbod voor mensen met een beperking op te zetten of bekender te maken. Diverse sportverenigingen hebben aanbod voor mensen met een beperking. In oktober 2021 leverden veel sportverenigingen een bijdrage aan Coming Out Day, door onder andere regenboogaanvoerdersbanden te dragen. Daarnaast wordt jaarlijks in september de maand van het aangepast sporten georganiseerd. Sportaanbieders stellen hun aangepast aanbod die maand open voor geïnteresseerden. Er worden af en toe clinics rolstoelbasketbal georganiseerd en sinds 2018 organiseren enkele Gezondheidscentra en SPORT•GOUDA wekelijkse wandelmomenten onder de naam Stap Mee!. Dit betreft het landelijke initiatief Diabetes Challenge van de Bas de Goor Foundation.
In samenwerking met het Oogcafé kunnen mensen met een visuele beperking tegelijkertijd met reguliere zwemmers baantjes zwemmen in het Groenhovenbad.
Verder biedt de organisatie van de Goudse Singelloop mensen die niet sporten, maar het wel graag zouden willen, aan dat ze acht weken voorafgaand aan de Goudse Singelloop kunnen sporten bij de atletiekvereniging AV Gouda. Het doel is meedoen aan een afstand van de Goudse Singelloop. Dat maakt de Singelloop toegankelijk voor een grote diversiteit aan sporters.
Ten slotte is Gouda ook regelmatig de thuisbasis voor het Special Olympics Nationaal Langlauf evenement (20 november as weer).

Het Groenhovenbad
Mensen met en zonder beperking zwemmen sinds kort samen tijdens de reguliere zwemtijden. Voor geleidehonden staat er een bak water om even wat te kunnen drinken.

Cultuur is er voor iedereen
Belangrijke uitgangspunt in de lopende Cultuurnota is een groot bereik en brede participatie in cultuur en cultuureducatie. Ook de inzet van cultuur in het sociaal domein biedt steeds meer kansen. De culturele organisaties in Gouda werken dan ook aan het wegnemen van letterlijke en figuurlijke drempels om mee te doen aan culturele activiteiten. Zowel in hun activiteiten als in het kader van Social Return on Investment, denk aan onder andere het bieden van werk- en stageplaatsen.

De bibliotheek heeft programma's voor leesbevordering en laaggeletterdheid, waarmee het vermogen van mensen om deel te kunnen nemen aan de maatschappij wordt vergroot. Samen met De Garenspinnerij ondersteunen zij ook de initiatiefnemers (De Klup Gouda en De Ploeg) bij het organiseren van "Festivla". Dit is een inclusief festival in vier dagen, met poëzie, beeldende kunst, muziek en film. De organisatie van het festival wordt gevormd door mensen met en zonder verstandelijke beperking, alles wordt samen gedaan. Van het verzinnen van namen en titels, tot het helpen in het verspreiden van de communicatie. Van kaartjes scheuren tot bands helpen uitladen, van het meehelpen in de horeca tot het zelf gedichten schrijven en uiteindelijk het podium pakken. Dit in samenwerking met Goudse dichters, ateliers en muzikanten.

De Goudse Schouwburg werkt aan manieren om voorstellingen toegankelijk te maken voor doven en slechthorenden, bijvoorbeeld door de inzet van een tolk. Ook programmeren zij soms aanbod voor mensen die een rustige en kleinschalige omgeving nodig hebben, bijvoorbeeld voor mensen met aangeboren hersenletsel. Ook in het reserveringssysteem is aandacht voor inclusiviteit. De stoelen aan de zijkant worden zo lang mogelijk beschikbaar gehouden, zodat mensen die snel de zaal moeten kunnen verlaten daar gebruik van kunnen maken. En uiteraard zijn hulphonden overal welkom.
Museum Gouda organiseert in 2022 samen met de Sint- Janskerk de tentoonstelling "Beleef het wonder van Gouda", een unieke reis langs zestiende-eeuwse kunstschatten. In samenwerking met de stichting "Oren en ogen tekort" wordt deze tentoonstelling zo aangeboden dat ook mensen met een visuele of auditieve beperking deze tentoonstelling kunnen beleven.

Ook in de nieuwe Cultuurnota die de gemeente in de eerste helft van 2022 ontwikkelt is inclusie een belangrijk onderwerp. In de aanloop naar de nieuwe nota zal een ronde tafel bijeenkomst worden georganiseerd met raadsleden, culturele – en maatschappelijke organisaties en inwoners. Het thema inclusie staat op de agenda..

Scouting Wilo
Scouting WILO is op veel manieren met inclusie bezig. Kinderen beginnen als klein kind en worden uiteindelijk zelf leiding. Scouting is een laagdrempelige hobby; soms is het nadenken en soms fysiek, zo is er voor iedereen wat. De groepen zijn op verschillende manieren divers. De enige overeenkomst is vaak dat je uit dezelfde buurt komt. Omdat scouting internationaal is, gaan kinderen van ouders die uit het buitenland naar Nederland zijn verhuisd ook op scouting. Het is grenzeloos, op zomerkampen kom je heel Europa tegen. Daarin leer je samenwerken, ook als je niet elkaars taal spreekt. Je leert open te staan voor anderen. In het samenwerken is er ruimte voor verschillende manieren van denken; je bereikt het doel alleen als je al die talenten met elkaar combineert. Kinderen leren om met elkaar om te gaan door te vragen: waar kunnen we rekening met elkaar houden? Daarnaast merken ze dat ze er intuïtie voor beginnen te ontwikkelen. Tijdens de kampen merken ze dat wanneer ze alle kinderen aandacht geven, ze ontpoppen. Een voorbeeld hiervan is een ogenschijnlijk verlegen kind dat ineens 'nee' durfde te zeggen tegen de leiding. Dat is voor hen een positieve ontwikkeling, omdat een kind zichzelf laat zien. Voor gezinnen die de contributie niet kunnen betalen zijn er regelingen, waardoor ze het niet of later kunnen betalen. Dat maakt de scouting een toegankelijke club. Omdat je met zo'n diverse groep samen bent, hou je dus vaak ook een diverse vriendengroep aan de scouting over. De kracht van de scouting is dat ze het programma aanpassen naar de kinderen in plaats van de kinderen naar het programma. Doordat kinderen allemaal in dezelfde kleren lopen zie je vaak minder goed wat hun achtergrond is. Dat zorgt ervoor dat ze samen spelen zonder vooroordelen te hebben.

My Breath, my music
In een inclusieve band of orkest staat een diversiteit aan musici samen te spelen. Sommige orkesten passen ook de instrumenten aan van spelers, die een aantal vingers, of een handfunctie missen.

My Breath, My Music is een stichting die instrumenten ontwikkelt, ervaring heeft in het lesgeven aan mensen met een beperking en weet wat er nodig is voor samen spelen. Het zou mooi zijn als de Goudse muziekscholen en My Breath, my music gaan samenwerken.

4.3. Knelpunten

Tijdens de gesprekken met de stad en de thematafel Inclusie in cultuur en sport zijn naast de mooie voorbeelden ook verschillende knelpunten en dilemma's genoemd. Een inclusieve beweging creëren wordt vaak gezien als een gunst voor de mensen die afstand ervaren. Voor de samenleving als geheel is het beter als de talenten van iedereen gezien én benut worden.
De essentie van de gesprekken is hier weergegeven.

Als Goudse club of vereniging, maar ook voor de gemeente, is het lastig de doelgroep te bereiken. Mensen met een beperking zijn niet ergens centraal georganiseerd en door privacybeperkingen zou het aanschrijven van personen niet eenvoudig zijn. Het bereiken van de doelgroep gebeurt dan ook veel via-via door bijvoorbeeld paramedische beroepsgroepen en specifieke organisaties zoals ouderenbonden te betrekken. Veel sport, welzijns- en culturele organisaties zijn bovendien afhankelijk van vrijwilligers. Het kunnen beschikken over voldoende en goede vrijwilligers, die de doelgroep kunnen benaderen of activiteiten kunnen organiseren, blijkt de laatste jaren steeds meer een uitdaging. SPORT•GOUDA wil wel mensen toeleiden naar reguliere clubs en verenigingen, maar dat is hierdoor wel eens ingewikkeld. Clubs & verenigingen willen ook graag een bijdrage leveren aan de verbetering van de fysieke toegankelijkheid, maar het wordt steeds moeilijker om alles financieel te kunnen dragen.

4.4. Wat gaat versterkt worden?

In de themasessie is zichtbaar geworden dat er al veel gebeurt in de stad en dat we veel kunnen leren van de verschillende initiatieven.
Daarom worden in 2022 projecten omarmd waarvan geleerd kan worden. Centraal staat om samen op te trekken met mensen om op basis van hun eigen interesses en talent duurzaam deel te nemen aan reguliere cultuur, vrije tijd & sport. Met als doel dat inwoners, organisaties en gemeente ontdekken wat er nodig is om snel stappen te zetten en de hokjes die in het systeem ontstaan zijn losgelaten kunnen worden. De sportmakelaars en de combinatiefunctionarissen cultuur kunnen daar in het vervolg gebruik van maken.

Actie: Leren van een inclusief Gouda750 en Singelloop
In 2022 vindt Gouda750 plaats en worden er een heel jaar met en voor alle Gouwenaren activiteiten georganiseerd. Door participatie van veel sleutelfiguren wordt het echt van alle Gouwenaren en dat zie je terug in veel van de projecten. De Singelloop die in 2022 tijdens Gouda750 plaatsvindt, wordt omarmd als een voorbeeldproject waarmee andere organisaties geïnspireerd worden: ontdekken wat bijdraagt aan het succes en deze ervaring elders ingezet kan worden. Daarnaast zijn voorbeelden elders in Nederland of in het buitenland zeer inspirerend. Verkend zal worden of een Regionale Special Olympics in Midden-Holland mogelijk is.

Actie: Bundeling informatie sport voor iedereen
De pagina over aangepast sporten op de website van SPORT•GOUDA wordt veel meer een centrale verzamelplaats van aangepast sport- en beweegaanbod in Gouda.
Innovatie blijft voorop staat, zoals meer recreatieve teams in de clubs en verenigingen waarin iedereen mee kan doen en verbetering van de toegankelijkheid van het zwembad. SPORT•GOUDA en de GAB hebben hierover regelmatig overleg en kijken ook samen naar mogelijke volgende stappen.

Actie: De toegankelijkheid van Museum Gouda wordt bekeken
Doordat het een monument is zijn er veel dingen niet mogelijk zonder ingrijpende verbouwing / aanbouw. De kosten die daarmee zijn gemoeid zijn nog niet berekend. In het oude stadhuis op de markt zijn plannen in de maak om er een lift in te zetten om de toegankelijkheid te verbeteren.

5. Thema bewustwording, communicatie en dienstverlening

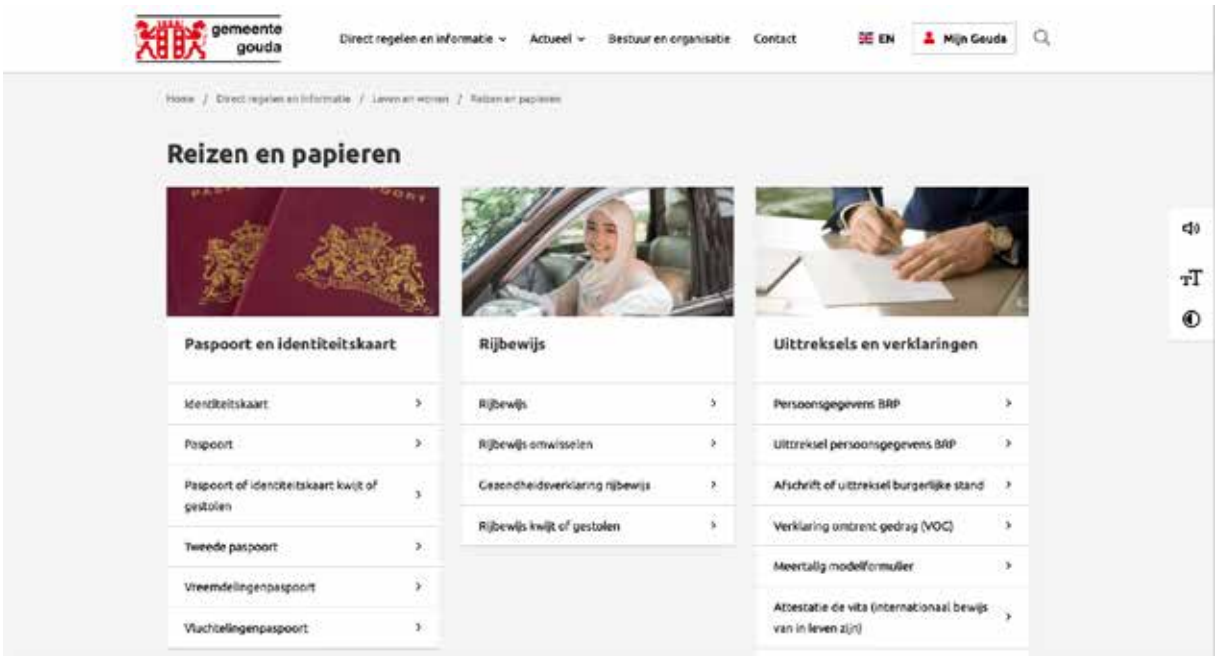

screenshot van website gouda.nl

‘Inwoners en medewerkers van een gemeente zijn zich bewust dat er drempels in de samenleving zijn voor mensen met een beperking. In communicatie en dienstverlening worden die drempels weggenomen.’

5.1. Stip op de horizon

Hoe kun je communicatie & dienstverlening zo vormgeven dat het uitnodigend is voor iedereen? En iedereen er gebruik van kan maken? Jong & oud, maakt niet uit wat je culturele achtergrond, gender, inkomen, seksuele voorkeur, talenten en beperkingen zijn? Dat is wat Gouda wil bereiken. Een aantal dingen zijn al goed geregeld in Gouda. Mensen voelen zich welkom in de

winkels van Gouda en in het Huis van de Stad. De website van de gemeente is toegankelijk. We willen daarnaast de stap maken om de inclusieve samenleving zichtbaar te maken in onze tekst en beeldmateriaal. Door de gehele diversiteit van de Goudse samenleving af te beelden. Zodat mensen zich gewaardeerd voelen. En door na te denken over hoe we mensen benaderen en aanspreken.

Werken aan inclusie betekent op school of in het theater iets anders dan in club-of bedrijfsleven. Als je erover schrijft, is het belangrijk om daar iets vanaf te weten. En om met elkaar te weten waar je naartoe wilt. Daarom willen we als inwoners, organisaties en gemeente een gezamenlijke visie op de inclusieve samenleving ontwikkelen.

5.2. Wat gebeurt al in Gouda?

Digitale toegankelijkheid
Er wordt veel aandacht besteed aan toegankelijkheid, gebruiksgemak en vindbaarheid op de gemeentelijke website gouda.nl. Eind 2020 is de vernieuwde website gouda.nl gelanceerd. Deze is gebouwd en wordt beheerd volgens de toegankelijkheidseisen van WCAG 2.1 (het is verplicht voor overheidswebsites om aan deze toegankelijkheidseisen te voldoen, vastgelegd in het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid). Om inzichtelijk te maken in hoeverre een website aan de digitale toegankelijkheidseisen voldoet en waar deze geoptimaliseerd moet worden, moeten websites getoetst worden door een onafhankelijke partij. Hierbij is onder andere rekening gehouden met kleurcontrast en makkelijke bediening via muis en toetsenbord, er zit voorleessoftware in de website en de grootte van de tekst kan worden aangepast. De zoekmachine is verbeterd, waardoor bezoekers makkelijker informatie kunnen vinden. Content wordt zo veel mogelijk als html (als webpagina) geplaatst, zodat de inhoud goed leesbaar is voor voorleessoftware. pdf-bestanden op de website kan door voorleessoftware niet gelezen worden. Soms is dit echter niet te vermijden. Dan is aangegeven dat als de bezoeker het bestand niet kan lezen, degene met de gemeente kan bellen voor hulp. Idealiter kan iedereen zonder extra hulp op elk moment de informatie uit een pdf-bestand tot zich nemen. Hiervoor is het noodzakelijk dat alle pdf-bestanden op de website digitaal toegankelijk gemaakt zijn en dat vraagt inspanningen van de hele organisatie.

Sinds september is er een digitale nieuwsbrief, die in een digitaal toegankelijk sjabloon gemaakt wordt. Bovendien heeft de website nu een participatiemodule, die het mogelijk maakt om alle Gouwenaars mee te laten praten over bijvoorbeeld projecten. Alle video's, zowel op de website als op social media, zijn ondertiteld zodat ook doven de inhoud van de video's tot zich kunnen nemen. Afbeeldingen krijgen een alttekst, zowel op de website als op social media, zodat blinden en slechtzienden weten wat er op de afbeeldingen staat.
Om de organisatie meer bewust te laten worden van het belang van digitale toegankelijkheid en de organisatie daarbij te helpen, is er een werkgroep digitoegankelijkheid opgezet.
Naast gouda.nl zijn er binnen de gemeente ook een aantal websites, applicaties en apps, die ook aan de digitale toegankelijkheidseisen moeten voldoen. De toegankelijkheid is hier nog niet zo ver als bij gouda.nl en dit zal nog enige tijd in beslag gaan nemen. Voor de wens is dat er in de toekomst niet meer websites vanuit de gemeente bijkomen, maar kijken of er zoveel mogelijk content op gouda.nl gezet kan worden, zodat de digitale toegankelijkheid gewaarborgd kan worden.

Afspiegeling Goudse samenleving
Informatie van de gemeente moet voor alle inwoners begrijpelijk en toegankelijk zijn. Ook is het belangrijk dat beelden die in gemeentelijke communicatie gebruikt wordt, een afspiegeling zijn van de Goudse samenleving. De communicatie via de website, social-mediakanalen en fysieke media is daarom begrijpelijk en inclusief mogelijk. Op de website, in foto's op social media en bij het maken van het gemeentemagazine wordt gestreefd naar zo inclusief mogelijk beeldmateriaal. De gemeentelijke beeldbank bevat op dit moment nog onvoldoende inclusieve beelden. Het gebruik van stockfoto's heeft het nadeel dat de beelden niet herkenbaar zijn als Gouds.

Diversiteit zichtbaar in de coronacampagne

Bij de coronacampagne ‘Gouda, geef elkaar de ruimte’ is geprobeerd om een mooie afspiegeling van de Goudse samenleving in beeld te brengen. Het resultaat was een erg diverse campagne op het gebied van leeftijden en culturen.

Direct duidelijk taalgebruik

Helder communiceren op B1 niveau zorgt voor goede communicatie met de inwoners van Gouda. Daarom is het project Direct Duidelijk door de directie aangewezen als één van de speerpunten voor de komende jaren.

Van 2020-2024 loopt het landelijke programma ‘Tel mee met Taal’ waar Gouda zich aan heeft verbonden. Het project ‘Direct Duidelijk’ is een logisch onderdeel van de uitvoering van de bestuurlijke afspraken rond ‘Tel mee met Taal’. Vanuit de landelijke programma’s ‘Tel mee met Taal 1’ en nu ook ‘Tel mee met Taal 2’ is begrijpelijke overheids-communicatie een belangrijk onderdeel van de aanpak van laaggeletterdheid. Die aanpak bestaat enerzijds uit het bereiken van inwoners die laaggeletterd zijn en hen met behulp van volwasseneducatie en de taalhuizen meer geletterd te maken, en anderzijds uit ervoor zorgen dat de overheid heldere taal gebruikt die voor de meeste inwoners te lezen is. Bekend is dat in Nederland 80% van de inwoners kan lezen op B1 niveau. Gouda streeft er daarom naar B1 niveau in haar communicatie toe te passen.

Het project Direct Duidelijk heeft als doel alle lopende gemeentelijke initiatieven op het gebied van duidelijke communicatie te bundelen en coordineren. Medewerkers die met cliënten werken worden getraind in het herkennen van laaggeletterdheid. Alle medewerkers worden overtuigd van het belang van duidelijke communicatie en daarmee het verbeteren van de communicatie door medewerkers (mails/ brieven). Ook wordt alle publieksinformatie op B1-niveau geschreven. Onder alle publieksinformatie valt:

- www.gouda.nl (online formulieren en teksten)
- Brieven die vanuit een format worden gestuurd
- Incidentele informatieve brieven aan groter publiek (bijv. rondom duurzaamheid, riolering)
- Folders
- Nieuwsbrieven

Schrijfcoaches
Inmiddels zijn er binnen Gouda 34 schrijfcoaches opgeleid, eind 2021 komen er nog tien bij. Binnen alle afdelingen van de gemeente zijn er dan coaches actief. Zij begeleiden hun collega's bij het maken van duidelijke brieven, zoveel mogelijk op B1-niveau.

Brieven
Nieuwe brieven die via het zaaksysteem worden verzonden worden eerst gescreend door schrijfcoaches. Bestaande brieven nemen we met terugwerkende kracht in behandeling de komende twee jaar. De vijf meest verzonden brieven binnen de sociale dienstverlening worden eind 2021 herschreven. Hierna legt de gemeente ze voor aan de Goudse Cliëntenraad. De andere brieven volgen de komende twee jaar. Bijna alle subsidiebrieven zijn al aangepast.

Bewustzijn bij de gemeente Gouda
Door het ondertekenen van de charter diversiteit heeft de Gemeente Gouda zich gecommitteerd aan het streven een inclusieve organisatie te worden en daarmee ook een voorbeeld te zijn voor werkgevers in de stad en de regio. De activiteiten die hierboven beschreven zijn zullen daar een wezenlijke bijdrage aan leveren. Wanneer de (interne) organisatie wat verder is in het maken van stappen richting de inclusieve organisatie die zij wil zijn, zal er een bijeenkomst worden georganiseerd waarin de gemeente Gouda haar ervaringen vanuit het op weg zijn naar een inclusieve organisatie deelt en uitwisselt met werkgevers. Eerder volgden een grote groep leidinggevenden een training inclusief werven en selecteren.. Hier wordt het komende jaar een vervolg op gegeven. Daarnaast kunnen alle medewerkers volgend jaar workshops volgen over de eigen onbewuste vooroordelen. Op afdelingsniveau gaan medewerkers na deze workshop met elkaar in gesprek over de impact van deze onbewuste vooroordelen. Ook zaken als het schrijven van inclusieve wervingsteksten en het voeren van inclusieve selectiegesprekken komen volgend jaar aan de orde in de vorm van trainingen en opleidingen.

Welkom in het Huis van de Stad
Als je als inwoner het Huis van de Stad binnenkomt, word je écht welkom geheten. De balies op de begane grond zijn goed bereikbaar vanwege de vrije doorgang ernaartoe. Ook is er op de begane grond een verlaagde balie gerealiseerd waardoor deze toegankelijk is voor bezoekers met een hulpmiddel, zoals een rolstoel. Bij het herkennen van de behoefte aan contact aan een verlaagde balie begeleidt de gastvrouw de bezoeker hiernaartoe. Deze zelfde begeleiding door gastvrouw en/of beveiliger wordt ingezet als maatwerk: daar waar de situatie dit behoeft. Een voorbeeld is de begeleiding van bezoekers met een visuele beperking. Op de begane grond is bewust gekozen voor het plaatsen van een ruime lift waardoor ook de grootste scootmobiel hier goed in past. Bij het nieuwe WerkgeverServicepunt (WSP)is een aparte MIVA-plek gerealiseerd bij een raadpleeg-computer. Ook deze is vanzelfsprekend goed benaderbaar voor bezoekers met een hulpmiddel. Op de begane grond, 1e, 2e en 3e verdieping zijn MIVA-toiletten aanwezig. Deze worden aanvullende voorzien van een gender neutrale aanduiding op de deuren. Voor deze toiletten geldt dat de deuren zelfstandig in beweging gebracht moeten worden zodat deze zichzelf verder automatisch openen.

5.3. Knelpunten

Hoe maken we (beleids)documenten toegankelijk? Neem de tijd
Informatie in HTML delen via de website is het meest toegankelijk, maar niet geschikt voor lange

(beleids)stukken. Hiervoor zoekt de gemeente alternatieven, zoals het maken van een digitaal magazine of het maken van een digitaal toegankelijke pdf. Het toegankelijk maken van een pdf vraagt extra tijd en aandacht van de gehele organisatie zowel bij het opstellen als bij het aanleveren van teksten en beeldmateriaal.
Voor lezers met voorleessoftware is het belangrijk dat zij goed door het pdf-bestand kunnen navigeren. Daartoe moeten we de structuur van een tekst vastleggen, Wat zijn de koppen, subkoppen, paragrafen, opsommingen, etc. Elke pdf krijgt een duidelijke titel. Bij langere documenten staan er bladwijzers in, die hoofdstukken of passages markeren. Zo kan de lezer eenvoudig naar een ander gedeelte ‘springen’.
Ook op de leesvolgorde moet gelet worden. Zeker als een tekst over meerdere kolommen loopt, is dit belangrijk. Voorleessoftware leest als de volgorde niet goed is ingesteld, regel per regel in plaats van kolom voor kolom.
Niet alle lezers kunnen de vormgeving zien. Het is daarom belangrijk om alle informatie die met kleur of vorm aangeven wordt daarnaast ook van tekst is voorzien. Een rode knop voor ‘NEE’ en een groene knop voor ‘JA’ kan dus alleen als op die knoppen ook de tekst staat. Het contrast tussen voor- en achtergrondkleuren moet ook groot genoeg is. Voor lezers die kleurenblind of slechtziend zijn, lopen kleuren anders in elkaar over. Kleurcontrast is ook belangrijk om goed te kunnen printen in zwartwit.
Alle afbeeldingen en infographics moeten altijd worden voorzien van een alt-tekst, een tekstueel alternatief. Belangrijk is dat de beschrijving in deze alt-tekst precies dezelfde informatie geeft als de foto of infographic. Met een globale uitleg mis je anders toch nog informatie. Hetzelfde geldt voor video; naast een ondertiteling is het ook nodig dat er een omschrijving van de situatie of setting gegeven wordt voor mensen die dit niet kunnen zien.
Tot slot is het ook de bedoeling dat de tekst geschreven is op B1 niveau.
Er zijn veel mensen die zich graag inclusieve werkwijzen eigen willen maken. Maar zij lopen op dit moment over van het werk. Ook bij gemeente Gouda. De vraag is echter of dit uiteindelijk iets opschiet. Voor de samenleving en ook voor medewerkers zelf.

Onbegrijpelijk taalgebruik
Niet alle teams, bestuurders en politici schrijven en spreken inclusief. Soms zijn toespraken of teksten voor veel mensen niet te volgen. Van belang is om te oefenen in B1 taalgebruik. Dit gebeurt al goed op de website Gouda.nl. Van belang is dat er wordt gekeken, voor welke teams en politici training in B1 taalgebruik relevant is.

Hoe zet jij mensen neer?
Hoe zet jij mensen neer? Hoe kijk je naar mensen? Veel mensen hebben er moeite mee om gehandicapt, mindervalide of ‘cliënt’ genoemd te worden. Een goede vuistregel is om mensen hetzelfde aan te spreken, zoals je zelf aangesproken wil worden. Goede alternatieven? Gebruik het woord ‘inwoner’ waar het kan. Of waar nodig: ‘inwoners die ondersteuning krijgen’ of ‘inwoners met een beperking’.

5.4. Wat gaat versterkt worden?

Actie: Bewustwording binnen de gemeentelijke organisatie versterken en uitdragen
Binnen de gemeentelijke organisatie wordt het VN-Verdrag nog meer dan nu een belangrijke toets bij het maken van nieuw beleid. Verbeteren en bewaken van fysieke, sociale en culturele Toegankelijkheid is de verantwoordelijkheid van de gehele organisatie.
Om dit te realiseren organiseert afdeling HRM diverse trainingen voor werknemers en activiteiten via intranet.
In de komende periode zullen de vacatureteksten vanuit een inclusief perspectief worden geschreven. In het verlengde daarvan voert de gemeente inclusieve selectiegesprekken.. In het komende jaar zullen hier diverse trainingen en opleidingen voor worden aangeboden en past de gemeente zowel het beleid en de HR-instrumenten aan.
Dit wil de gemeente ook breed uitdragen en organiseert daarvoor in 2022 een werkgeversbijeenkomst inclusie en diversiteit.

Actie: Verder versterken van de digitale Toegankelijkheid
Digitale toegankelijkheid is een thema voor de gehele organisatie. Hoe wordt hierover gecommuniceerd? Welke informatie hebben alle medewerkers nodig? Kunnen goede templates en

voorbeelden daarbij ondersteunen? Hoe kan de weerstand weggenomen worden? Ook externe leveranciers moeten bij inkoop op de hoogte zijn van de geldende eisen. Tijd, geld en ruimte voor training helpen in dit proces.
Daarnaast ontbreken nu nog enkele tools om digitaal toegankelijk te kunnen werken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een tool om toegankelijke pdf's en digitaal toegankelijke online magazines te kunnen maken.
De focus ligt daarbij nu op de eigen website gouda.nl, maar de stappen die nu gezet worden vergen al meer capaciteit dan beschikbaar is. Als ook subwebsites en apps aangepakt moeten worden dan kost dat nog meer capaciteit. Hiervoor een extra investering in capaciteit (1fte) en tools nodig van € 75.000 structureel.

Actie: Wit & Gelukt? Diverser beeldmateriaal inzetten

Een deelnemer aan de themasessie: 'Ik vraag me af waarom alle afbeeldingen van mensen op Gouda.nl en het GOUDA! Magazine allemaal 'Wit & Gelukt' zijn.' Welk beeld van de Goudse samenleving wordt hiermee neergezet, als onze vormgeving de samenleving niet weerspiegelt?'
Op de website, in foto's op social media en bij het maken van het gemeentemagazine wordt gestreefd naar zo inclusief mogelijk beeldmateriaal. Vooral op het gebied van beelden van mensen met een beperking is het lastig om geschikt beeldmateriaal te vinden. Daarom zal in 2022 een inclusieve foto-opdracht uitgevoerd worden.

Actie: Stadsgesprek toegankelijkheid en inclusie

Verschillende Gouwenaars hebben tijdens dit proces aangegeven dat ze graag regulier mee willen praten over toegankelijkheid. De gesprekken die de gemeente regulier heeft met de Goudse Adviesraad voor mensen met een Beperking (GAB) en met de Goudse Cliëntenraad (GCR) zullen hiervoor worden gebruikt en het VN-Verdrag zal met hen worden geagendeerd.
Eens per jaar organiseert de gemeente, samen met de GAB, een Stadsgesprek Toegankelijkheid. Hiervoor worden alle Gouwenaars uitgenodigd via sociale media en lokale kranten.

6. Overzicht investeren in onbeperkt meedoen

Thema	Investering	Budget gedekt	Planning
Fysieke leefomgeving	Coördinator toegankelijkheid	ja	2022
	Onderzoek (Schouw) staat van toegankelijkheid openbare ruimte en gebouwen	ja	2022
	Realiseren en behouden van een hoger kwaliteits-niveau in de openbare ruimte dat meedoen stimuleert	nee	Doorlopend
	Regeling pilot kleine aanpassingen bij clubs en verenigingen	ja	2022
Zorg en ondersteuning	Onderzoek naar benodigde investeringen in een nieuw cliëntsysteem en meer tijd voor de klant bij de integrale uitvoeringsorganisaties	ja	2022
	Buitenschoolse opvang met een +	ja	2022 ev
	Investeren in mantelzorgondersteuning via vereen-voudiging procedures	ja	Doorlopend
	Inclusiegedachte meenemen in nieuwe regionale inkoop	ja	Start 2022
	Extra inzet op inclusie bij werkgevers door voor-lichting en verspreiden goede voorbeelden	Ja	Doorlopend
Cultuur en sport	Inclusief Gouda750	Ja	2022
	Singelloop: voorbeeldproject en leren van ervaring	Ja	2022
	De website van SPORT•GOUDA wordt een centrale verzamelplaats van aangepast sport- en beweegaanbod in Gouda	Ja	Doorlopend
	Onderzoek toegankelijkheid Museum Gouda en welke investeringen nodig zijn	Ja	2022
	Onderzoek plaatsing lift in Oude stadhuis	Ja	2022
Bewustwording, communicatie en dienstverlening	Bewustwording binnen de gemeentelijke organi-satie versterken en uitdragen door: • Trainingen en activiteiten over fysieke, sociale en culturele toegankelijkheid • Inclusieve vacatureteksten en inclusieve selectiegesprekken • Regionale werkgeversbijeenkomsten over inclusie en diversiteit	Ja	doorlopend
	Versterken digitale toegankelijkheid	Nee	Doorlopend
	Diverser beeldmateriaal inzetten	Ja	Doorlopend
	Stadsgesprek over toegankelijkheid en inclusie	Ja	2022

7. Vooruitblik

Door de geldende Covid-19-maatregelen konden de sessies over Inclusie in het onderwijs en de Inclusieve Arbeidsmarkt nog niet plaatsvinden. Deze themasessies zullen in 2022 alsnog georganiseerd worden en de uitkomsten worden vertaald in de bijgestelde Lokale Inclusie Agenda.

In deze agenda worden verschillende onderzoeken en verkenningen genoemd. De uitkomsten hiervan zullen wederom vertaald worden in concrete activiteiten in deze Lokale Inclusie Agenda. de verwachting is dat de uitkomsten ook (deels structureel) budgettaire gevolgen zullen hebben die besluitvorming in de gemeenteraad vragen. De verwachting is dat hier eind 2022 meer informatie over beschikbaar is.

Om de zichtbare en merkbare vooruitgang als het gaat om onbeperkt meedoen ook te kunnen volgen wordt vanaf 2022 tweejaarlijks een monitor uitgevoerd. Met deze monitor wordt nagegaan welke concrete stappen er zijn gezet en of die stappen bijdragen aan het vergroten van de toegankelijkheid in de stad op de verschillende levensgebieden.